

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0823U101882

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 19-12-2023

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Клочкова Юлія Володимирівна

2. Yuliia V. Klochkova

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-9323-4142

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 016

Назва наукової спеціальності: Спеціальна освіта

Галузь / галузі знань: освіта

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Спеціальна педагогіка

Дата захисту: 19-12-2023

Спеціальність за освітою: Корекційна освіта

Місце роботи здобувача: Комунальний заклад вищої освіти "Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія" Запорізької обласної ради

Код за ЄДРПОУ: 22133718

Місцезнаходження: вул. Наукового містечка, буд. 59, Запоріжжя, Запорізький р-н., 69017, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Держадміністрація

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): 3265

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлінського, буд. 9, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлінського, буд. 9, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 14.35.07

Тема дисертації:

1. Індивідуалізація освітнього процесу здобувачів вищої освіти з особливими потребами
2. Individualization of the educational process of higher education students with special needs

Реферат:

1. Дисертаційна робота ретельно та систематично досліджує актуальну проблему індивідуалізації освітнього процесу у закладах вищої освіти. Здійснено комплексний аналіз філософських, соціологічних, педагогічних та психологічних підходів, спрямованих на вивчення освітнього процесу для здобувачів освіти з особливими потребами. Здійснено аналіз наукових джерел, які присвячено дослідженню питання індивідуалізації освітнього процесу, що дало змогу систематизувати погляди на ключові поняття, пов'язані з означеною проблемою. Визначено основні концепції розвитку освіти: «Концепція розвитку інклюзивного навчання» та «Концепція розвитку педагогічної освіти», встановлено пріоритетність їхньої спрямованості на індивідуалізацію освітнього процесу. Визначено фактори, що впливають на освітній процес, зокрема вікові особливості студентів, застосування студентоцентрованого підходу, підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності на основі компетентнісного підходу та профільне спрямування закладів вищої освіти.

Досліджено сутність освітнього процесу, його структуру у контексті основних наукових підходів: релятивістського, об'єктивістського, особистісно-орієнтованого та компетентнісного. Розглянуто організацію освітнього процесу у закладі вищої освіти, що передбачає розроблення та реалізацію навчального плану напряму підготовки, який містить графік, план навчального процесу, індивідуальний план навчання студента, може гарантувати якісне викладання для всіх студентів з особливими потребами за умови використання передових технологічних засобів та забезпечення постійного підвищення кваліфікації викладацького складу. Релятивістський підхід, що передбачає чітко визначені вимоги до освітніх стандартів, уможливорює високий рівень знань, яких набуто «тут і зараз». Компетентнісний підхід акцентує увагу на розвитку соціальних навичок, творчих здібностей, критичного мислення та підприємництва. Встановлено, що особистісно-орієнтований підхід найбільше розкриває важливість індивідуалізації, а створення особистісно орієнтованих навчальних планів, методичних рекомендацій, методичних посібників, розроблення критеріїв оцінювання навчальних досягнень тощо, уможливорює високий рівень її імплементації в освітній процес. У процесі дослідження виявлено зростаючий інтерес молоді з особливими потребами до вступу до закладів вищої освіти через можливість отримання якісної освіти та розвитку професійних навичок у сферах, які дають змогу працювати в онлайн-режимі та використовувати сучасні технології для досягнення професійного успіху. Глибокий аналіз загального розвитку освіти в Україні дав змогу визначити присутність тенденції розширення інклюзивного навчання, яка передбачає індивідуалізацію освітнього процесу у контексті означених концепцій та правил, а вивчений досвід впровадження інклюзії в освітній процес за кордоном (Сполучених Штатах Америки, Канади, Об'єднаних Арабських Еміратів) прислужився прецедентом для створення його вітчизняної моделі. Встановлено важливість наявності психолого-педагогічного супроводу та інтернет-підтримки у закладах вищої освіти для студентів з особливими потребами. Виокремлено категорії здобувачів освіти з особливими потребами та охарактеризовано особливості сприймання ними інформації, встановлено 4 вимоги до проведення навчальних занять, визначено та конкретизовано поняття «індивідуалізація» з огляду на означену категоризацію. Проаналізовано послуги закладів вищої освіти України, які наразі надаються студентам з особливими потребами. Виявлено недостатній рівень відповідності алгоритму висвітлення інформації, що розташована на офіційних веб-сайтах закладів, освітнім потребам студентів. З метою подальшого вивчення означених питань обґрунтовано та розроблено структуру констатувального етапу дослідження, створено алгоритм організації дослідження, який передбачав 3 субетапи: дослідження актуальності використання індивідуального підходу в організації освітнього процесу здобувачів вищої освіти з особливими потребами; вивчення труднощів опанування знань та причин їхнього виникнення; виокремлення рівнів підтримки тверджень, які стосувалися використання підходів організації освітнього процесу, що дало змогу зробити отримані дані більш достовірними. За результатами констатувального етапу дослідження виділено основні компоненти індивідуалізації освітнього процесу: матеріально-технічний, навчальний, психологічний та студентський. Навчальний компонент: організація навчання, діяльність викладачів. Психологічний – питання адаптації, комунікації, вирішення особистісних проблем та питання працевлаштування. Студентський компонент: проведення роботи щодо покращення взаємин студентів та повноцінне включення здобувачів освіти з особливими потребами до студентського життя, а також взаємодії всередині студентського колективу. Матеріально-технічний компонент: фінансування та технічне оснащення приміщень для задоволення всіх особливих потреб студентів.

2. The dissertation thoroughly and systematically investigates the pressing issue of individualization of the educational process in higher education institutions. A comprehensive analysis of philosophical, sociological, pedagogical, and psychological approaches has been conducted, focusing on studying the educational process for students with special needs. An analysis of scientific sources dedicated to the study of individualization of the educational process has been carried out, allowing for the systematization of views on key concepts related to the identified problem. The main concepts for educational development, such as the "Concept of Inclusive Education Development" and the "Concept of Pedagogical Education Development," have been identified, emphasizing their orientation towards individualizing the educational process. Factors influencing the educational process, including

age-specific characteristics of students, the application of a student-centered approach, and the preparation of students for future professional activities based on a competency-based approach, have been determined. The essence of the educational process and its structure have been explored within the context of major scientific approaches: relativistic, objectivist, personality-oriented, and competency-based. The organization of the educational process in higher education institutions, involving the development and implementation of a curriculum for a specific training direction, has been discussed. This curriculum includes a schedule, a plan of the educational process, and an individual student learning plan, ensuring quality teaching for all students with special needs through the use of advanced technologies and continuous professional development for the teaching staff. The study revealed a growing interest among students with special needs in Ukraine to enroll in higher education institutions due to the opportunity to receive quality education and develop professional skills in fields that allow for online work and the use of modern technologies for achieving professional success. A deep analysis of the overall development of education in Ukraine identified a trend towards expanding inclusive education, which involves individualizing the educational process within the framework of the specified concepts and rules. The examined experience of implementing inclusion in the educational process abroad (United States, Canada, United Arab Emirates) served as a precedent for creating a domestic model. The importance of having psychological and pedagogical support and internet support in higher education institutions for students with special needs was emphasized. Categories of students with special needs were identified, and the specifics of their information perception were characterized. Requirements for conducting educational sessions were established, and the concept of "individualization" was defined and specified in relation to the identified categorization. The services provided by Ukrainian higher education institutions to students with special needs were analyzed. A lack of alignment between the information presented on the official websites of institutions and the educational needs of students was identified. To further study these issues, the structure of the constative stage of the research was justified and developed, and a research organization algorithm was created, which included three sub-stages: researching the relevance of using an individual approach in organizing the educational process for higher education students with special needs, studying the difficulties in mastering knowledge and the reasons for their occurrence, and identifying the levels of support for statements related to the use of educational process organization approaches. This allowed for making the obtained data more reliable. As a result of the constative stage of the research, the main components of individualizing the educational process were identified: material-technical, educational, psychological, and student-related. The educational component includes organizing the learning process and the activities of teachers. The psychological component covers issues of adaptation, communication, solving personal problems, and job placement. The student-related component involves conducting work to improve student relations and the full inclusion of students with special needs in student life, as well as interaction within the student community. The material-technical component includes funding and technical equipment of premises to meet all the special needs of students. It was experimentally proven that these components should harmoniously combine in the context of organizing the educational process, which is a condition for the successful learning and development of each higher education student. The results of the impact of the experimental methodology on the state of individualization as a whole were analyzed.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Науки про життя, нові технології профілактики та лікування найпоширеніших захворювань

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- Клочкова Ю.В. Індивідуалізація освітнього процесу здобувачів вищої освіти з особливими потребами. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. праць.

Запоріжжя, 2021. № 76. Т. 1. С. 148–154.

- Клочкова Ю.В. Визначення стану якості забезпечення освітнього процесу здобувачів вищої освіти з особливими потребами. Актуальні питання гуманітарних наук. 2022. Випуск 61. Том 2. С. 196–201.
- Клочкова Ю.В. Інклюзивний освітній процес у закладах вищої освіти України. Актуальні питання гуманітарних наук. 2022. Випуск 56. Том 1. С. 251–256.
- Клочкова Ю.В. Методика покращення якості забезпечення освітнього процесу здобувачів вищої освіти з особливими потребами. Актуальні питання гуманітарних наук. 2023. Випуск 65. Том 2. С. 251 – 256.

Наукова (науково-технічна) продукція: дисертація

Соціально-економічна спрямованість: індивідуалізація освітнього процесу у закладах вищої освіти

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0118U003352 0121U108666

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Данілавічюте Еляна Анатоліївна

2. Eliana A. Danilavichiutie

Кваліфікація: к. пед. н., старший науковий співробітник, 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3911-7612

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлінського, буд. 9, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Супрун Микола Олексійович

2. Mykola O. Suprun

Кваліфікація: д.пед.н., професор, 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-4198-9527

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=Ii4QDgYAAAAJ&hl=uk>

Повне найменування юридичної особи: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

Код за ЄДРПОУ: 02125444

Місцезнаходження: вул. Нікольська, буд. 24, Миколаїв, Миколаївський р-н., 54001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Ленів Зоряна Павлівна

2. Zoryana P. Leniv

Кваліфікація: к. пед. н., доц., 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-0611-9841

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=xReCev0AAAAJ&hl=uk>

Повне найменування юридичної особи: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Код за ЄДРПОУ: 02125266

Місцезнаходження: вул. Шевченка, буд. 57, Івано-Франківськ, 76018, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Литовченко Світлана Віталіївна

2. Svitlana V. Lytovchenko

Кваліфікація: д.пед.н., старший науковий співробітник, 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0001-4667

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560841

Місцезнаходження: вул. М.Берлинського, 9, Київ, 04060, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Ярмола Наталія Анатоліївна
2. Natalia A. Yarmola

Кваліфікація: к. пед. н., с.д., 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-9374-5543

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=2rАНХAsAAAAJ&hl=ru>

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлінського, буд. 9, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Омельченко Ірина Миколаївна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Омельченко Ірина Миколаївна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Баташева Наталія Іванівна

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна